

ЯК МИХАЙЛО ГРУШЕВСЬКИЙ ЗЕМЕЛЬНУ ДІЛЯНКУ НА ТАТАРЦІ ПРИДБАВ

Історія з набуттям реальності на Нагірній вулиці (Татарка) постала на порядку денному родини Грушевських навесні 1911 р. Перебуваючи в Києві, М.Грушевський оглянув суміжний з Нагірною «участок» Довнар-Запольського, але його невдовзі уподобав військовий (прізвище невідомо). У квітні довірена особа Михайла Грушевського Юрій Тищенко взявся завершити справу з придбанням ділянки землі, посилаючи до Львова детальні описи своїх перемовин з власниками та консультацій з нотаріусами. Зупинилися на ділянках, що належали родині Донських (з правом власності на дружину, Тетяну Донську).

Михайла Грушевського турбували дві справи — ціна та шахрайство («щоб не купити тільки на папері того, чого нема в

натурі»). Врешті, «сторгувавши» по 21 руб. за кв. сажень, Юрій Тищенко переконував вченого поспішати, бо земля на вулиці швидко розпродувалася. На популярність та ціну вплинув, безперечно, і той факт, що в цей самий час досить велику ділянку вартістю 120 тис. руб. набув міський голова Іполит Дьяков. Цю звістку М.Грушевський назвав «дуже цікавою». Наразі після консультацій з нотаріусом Сергієм Шенфельдом, послугами якого родина Грушевських користувалася з 1908 р., міським землеміром, сусідами й власниками інших «участків» 16 травня 1911 р. була підписана купча на 12 000 руб. Таким чином, родина професора спромоглася набути ділянку приблизно в 600 кв. сажнів — у 10 разів меншу, аніж міський голова. За вказівкою Михайла Сергійовича купча була оформлена на дружину — Марію Сильвестрівну Грушевську. На жаль, згадана купча не збереглася. Вона була занесена жандармами до опису документів під час арешту вченого у листопаді 1914 р., а далі, найвірогідніше, разом з усім архівом та майном М.Грушевського згоріла під час пожежі фамільного дому наприкінці січня 1918 р.

Повідомляючи до Львова про результати угоди, 18 травня 1911 р. Юрій Тищенко наголошував: «Коли Вам буде се не потрібно, то можна завтра ж продати по 24 рублі кв. саж.» Земля й нерухомість завжди були вигідним вкладенням капіталу, а Грушевський вмів рахувати свої зароблені кошти.

Тепер щодо будинку під № 9 (за старою нумерацією), про який згадується в дописі історика Андрія Руккаса на його сторінці у Facebook, який став поштовхом до цього міні-дослідження. Насправді, будинок на набутій земельній ділянці на вул. Нагірній Грушевські не збудували. Чи мали такий намір — відомостей поки що не виявлено, хоча задум звести тут дачний будиночок у планах родини напевно був. Екзотика, краєвиди, історичне довкілля, зокрема знаменита Кирилівська стоянка та Йорданівська церква, де на початку 1890-х збиралися члени Української семінарської громади, «інструктором» якої називав себе Михайло Грушевський, однозначно приваблювали історика. До того ж, як сам зізнавався, був «маньяком на тишу».

Важливим аргументом на користь нашої версії щодо будинку є не лише відсутність згадок про його спорудження в листуванні вченого з Юрієм Тищенко, яке переповнене подібними сюжетами, але й відомості про свої маєтності, які Михайло Грушевський подав у знаменитій праці «На порозі Нової України», написаній після знищення більшовицьким військом фамільного будинку на Пошівській. О. Зокрема, він наголошує: «Але неспіш

дому на Паньківській, зокрема, він наголошував: «Але розстріляного дому в тім роздутім виді, в яким його рознесли більшовики, дійсно зробив вражіння на обивательську уяву, і потім трохи не про всі великі доми, розбиті під час обстрілу Києва, говорили, що се мої доми, і навіть в Москві знаходились у мене якісь мільйонні

доми, хоч, окрім третьої (приблизно) частини сього домку на Паньківській і ще одного маленького одноетажного дому [набутого 1913 р. на Паньківській, 7. — С.Л.], у мене з жінкою ніяких домів не було й нема в цілій бувшій Російській державі». І це була щира правда, перевірена багатолітніми студіями грушевськознавців. До того ж, Михайло Грушевський не міг дозволити собі подавати публічно невірні факти.

Звідки ж з'являється легенда про будинок № 9 на Нагірній вул., що належав Марії Грушевській? Якщо проаналізувати відомості, подані в ґрунтовному виданні «Весь Киев» на 1912–1915 рр., то побачимо, що чіткого розпланування вулиці Нагірної на той час не існувало. За ці роки в довідковій книзі подавалися лише списки власників, кількість яких з кожним роком зростала.

Так, на 1912 р. їх було зафіксовано лише 6, на 1913 р. – 27, на 1914 р. – 29, на 1915 р. – 32. Вперше номери від 3 до 17 з пропусками бачимо у виданні «Весь Киев на 1914 г.», а вже наступного року всі 32 власники ділянок на Нагірній вулиці подані виключно під непарними номерами від 1 до 63. Гадаємо, що у всіх цих випадках зазначалася нумерація не будинків (хоча такі були, однозначно, також), а насамперед ділянок. Однак, ці списки не можна назвати повними, адже, наприклад, ім'я Марії Сильвестрівни Грушевської з'являється лише у довіднику на 1915 р.

Вдруге, а власне востаннє, ім'я Марії Грушевської зустрічається у довіднику «Календарь, справочная и адресная книга г. Киева на 1916 г.», і вже не під № 43 (як у 1915-му), а під № 9. Звідси, зрозуміло, й легенда про будинок. У даному виданні зафіксовано вже зовсім іншу нумерацію всіх ділянок Нагірної, з'являються й парні номери, що може свідчити про початок розпланування вулиці.

Чому не внесено ім'я Марії Грушевської до переліку власників земельних ділянок Нагірної вулиці у 1912–1914 рр. – відповіді на сьогодні не маємо. Першу згадку у 1915 р. (відомості традиційно подавалися за попередній рік) пов'язуємо щонайменше з активним перенесенням діяльності Михайла Грушевського до Києва після конфлікту в НТШ 1913 р. і, відповідно, новими планами.

Серед власників земельних ділянок на Нагірній вулиці у 1913–1916 рр. знаходимо також ім'я рідної сестри Михайла Грушевського – Ганни Шамраєвої. З її листів до брата 1911 р. відомо, що вона так само мала намір придбати ділянку в цьому районі (називала його Лук'янівка), однак через ціну відклала цей план. Обговорюючи в кореспонденціях справу купівлі ділянки в Донських, М.Грушевський просив Ю.Тищенка не оминати увагою і «грунтець» ціною 5 руб. 40 коп. за кв. сажень, наголошуючи: «варто купити». Вірогідно, що саме цю недорогу ділянку й придбала сестра.

Ось так історична Татарка поріднилася з родиною Михайла Грушевського, який і сам, очевидно, не раз прокладав стежки цим узгір'ям.

Світлана Панькова

2019-02-28

1 коментар

•

Notice: Undefined offset: 180 in /home/immh/immh.kiev.ua/www/wp-content/themes/html5blank-stable/functions.php on line 425

Володимир says:

[5 !\[\]\(dd161862f9164df98f62b726e9846241_img.jpg\) !\[\]\(370afeb5bfccb68f3befb985d1441328_img.jpg\) !\[\]\(6340c394492dbd3cab54302d7d1184ac_img.jpg\) !\[\]\(27725e647cc82a8790d637a7b45b2356_img.jpg\) !\[\]\(94d04607fa0f15c68879157814b660af_img.jpg\) !\[\]\(6e230793f78bddcf530dffaf0ce51700_img.jpg\) !\[\]\(ce3c9d2b6c9f590daa1bc91470edbd99_img.jpg\) !\[\]\(be96ae7722818aae17e024f319844f73_img.jpg\) !\[\]\(f4e367f428b2a7ef5761e5efb91c66d5_img.jpg\) !\[\]\(53b03cbe4b90444d5025d7c80ddcbd5b_img.jpg\) !\[\]\(5f2e66da1236ce500e2dae9624136613_img.jpg\) !\[\]\(d33ebd8f94b01170d1d6717c79abc2e2_img.jpg\) !\[\]\(ea0658f00c2b577f244224a63bae86cd_img.jpg\) !\[\]\(ed828f71643392fd2fedf0b5c61f07c2_img.jpg\) !\[\]\(54f2f5d572f81484c654a268014bb02b_img.jpg\) !\[\]\(62159c10539bb01a016ff3bf855ddafc_img.jpg\) !\[\]\(08235e3614f0dd2565448de71fcc7e94_img.jpg\) !\[\]\(bbcb076ab2b9555adeb9dbe3b864f9dc_img.jpg\) yth, 2019 о 17:01](#)

Висловлю припущення: можливо ця ділянка зацікавила і як згадка про т.зв."Ельдорадо" біля Йорданської церкви, куди Грушевський вчашав у молоді роки?

Володимир Кобзар

[Відповісти](#)

ЗАЛИШИТИ ВІДПОВІДЬ

Ім'я *

Email *

Опублікувати коментар

**МУЗЕЙ ВІДЧИНЯЄ ДВЕРІ ДЛЯ
ВІДВІДУВАЧІВ**

«Я ПОЧУВ СЕБЕ ЛІТЕРАТОРОМ»

**КУЛЮНЯ/КАТРУСЯ/КАТЕРИНА
МИХАЙЛІВНА**

**«МІЙ СВІТЕ ЗАТИШНИЙ, МОЯ УТІХО
МИЛА»:
ОСВІДЧЕННЯ МИХАЙЛА
ГРУШЕВСЬКОГО**

**«Історико-меморіальний музей
Михайла Грушевського» © 2017**

е-АРХІВ МИХАЙЛА ГРУШЕВСЬКОГО

Попередня версія сайту

Музей працює щоденно, крім понеділка, з 10:00 до 18:00

Київ, вул. Паньківська, 9

Тел.: (044) 288-28-07